

УДК 378.018.43:004

[https://doi.org/10.33296/2707-0255-14\(27\)-12](https://doi.org/10.33296/2707-0255-14(27)-12)

НАТАЛЯ ШЕМИГОН,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки,

методики та менеджменту освіти,

Українська інженерно-педагогічна

академія, М. Харків, Україна

ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-6439-1245>;

e-mail: natalishemigon78@gmail.com ,

ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНІ ЯКОСТІ ВИКЛАДАЧА ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЯКІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Анотація У статті розглянуто вплив особистісно-професійних якостей викладачів на ефективність дистанційної освіти. Зазначено, що з початком військових дій на території України, з лютого 2022 дистанційна форма освіти стала єдиною можливою у більшості областей. Прискорилося інституційне відокремлення та конституювання дистанційної форми навчання у самостійний напрям, в той же час постійно виникають питання, щодо факторів які забезпечують якість онлайн навчання.

У дослідженні серед основних факторів, що впливають на якість дистанційної освіти розглядаються професійно-особистісні якості викладацького складу закладів освіти. Проаналізовано такі складові професійно-особистісних якостей викладачів - мотивація та самоефективність, як чинників, що можуть визначати готовність викладача ефективно використовувати ресурси та можливості дистанційної освіти.

Було проведено дослідження рівня самоефективності та мотивації викладачів, що проходили курси підвищення кваліфікації в Українській інженерно-педагогічній академії. Дослідження самоефективності викладачів у дистанційному навчанні здійснювалося за допомогою шкали визначення самоефективності, модифікованої відповідно до потреб дослідження. Рівень мотивації до використання дистанційної освіти визначали за допомогою

© Українська інженерно-педагогічна академія

© ГО «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

© Шемигон Н.

ставлення до дистанційної освіти. Також досліджено рівень підтримки онлайн навчання з боку адміністрації закладів освіти та її можливий вплив на рівень мотивації та самоефективності викладачів.

З'ясовано, що більше половини опитаних 59,7% вважають дистанційну освіту зручним інструментом передачі знань. Перевірка за коефіцієнтом Пірсона виявила наявність позитивної кореляції +1 між сприятливим ставленням до дистанційної освіти та підтримкою з боку дирекції закладу освіти. Викладачі, які мали та мають підтримку щодо впровадження дистанційної освіти показують і сприятливе ставлення до онлайн навчання – 53%.

Перевірені дані, що пов'язані з результатами за шкалою самоефективності та рівнем підтримки з боку адміністрації закладу вищої освіти. Результати показали, що чим вищий рівень підтримки адміністрацією закладу освіти дистанційного навчання тим вищий показник самоефективності викладачів.

Ключові слова: дистанційна освіта, професійно-особистісні якості викладачів, мотивація, самоефективність.

Вступ. В останні три роки освітня галузь України перебуває в перманентних змінах, що пов'язані з повним переходом до дистанційної форми навчання. Спочатку ці процеси відбувалися внаслідок пандемії COVID-19, раптове закриття навчальних установ сприяло стрімкому переходу на альтернативні формати навчання. Починаючи з лютого 2022 року воєнні дії на території нашої країни зробили дистанційну форму освіти єдиною можливою у більшості областей. З одного боку, дистанційне навчання надає безліч можливостей для отримання освіти, необмеженої у часі та просторі, але, з іншого дистанційна освіта в умовах війни продовжує виявляти критичну масу проблем, які впливають на якість он-лайн освіти та пов'язані: з якістю дистанційного навчання; готовністю викладачів та здобувачів вищої освіти до такої форми навчання; відсутністю єдиних методологічних підходів переходу з офлайн в онлайн навчання. Змінюються традиційні форми активностей професійної освіти: взаємодія учасників освітнього процесу один з одним, форми викладання матеріалу.

Враховуючи вищезазначене, прискорилося інституційне відокремлення та конституювання дистанційної освіти у самостійний напрям, що вимагає пошуку оптимальних шляхів включення даного напрямку навчання у систему вищої освіти.

Постановка проблеми. Науковою спільнотою зазначається, що розвиток дистанційної освіти відкриває більше можливостей та перспектив розповсюдження знань, можливості навчатися протягом життя. З одного боку, дистанційна освіта це певний виклик для викладацького складу, який сприяє розвитку професійних якостей, появи нових компетенцій. З іншого боку, постійно виникають питання, які фактори сприяють забезпеченню якості даної форми навчання. Визначення чинників які впливають на ефективність дистанційного навчання, дасть можливість закладу вищої освіти реалізувати стратегію практичної допомоги як студентам так і викладачам під час онлайн навчання. Державною службою якості освіти України у 2020-21 рр. проводився моніторинг дистанційної форми навчання у закладах вищої освіти, який показав, що ефективність освітнього процесу у дистанційній формі залежить від цілої низки факторів. Основними чинниками, стали: професійно-особистісні якості викладача (бажання впроваджувати онлайн навчання, наявність необхідних компетенцій щодо впровадження даної форми навчання); та організація дистанційної освіти у закладі вищої освіти (доступ до необхідних матеріалів, якість технічного обладнання, швидкість мережі Інтернет). [1]

Такі дані, підтверджуються результатами низки зарубіжних та вітчизняних досліджень Р.Бредлі, Б. Браун, Г. Келлі[2], С.Кравець [3], І.Блохіна, О.Москаленко [4] де зазначається, що ефективність онлайн освіти не лише в Україні, але й в інших країнах пов'язані не тільки з якістю техніки чи швидкістю Інтернету, якістю організації дистанційного навчання у закладі вищої освіти, або

© Українська інженерно-педагогічна академія

© ГО «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

© Шемигон Н.

особистісними якостями студентів. Вказується, що передусім, якість онлайн освіти корелюється з наявністю чи відсутністю необхідних компетенцій у викладачів. Саме проблеми пов'язані з професійно-особистісними якостями викладачів, їх готовністю до здійснення навчання у дистанційному форматі виступають у якості визначальних чинників, що впливають на успішність даної форми навчання. Отже, актуальними є питання визначення тих особистісно-професійних якостей викладача, що впливають на якість дистанційної освіти.

Аналіз публікацій та досліджень. Проблема ефективності функціонування та розвитку дистанційної освіти активно досліджується вітчизняними та закордонними науковцями.

Питання залежності якості дистанційного навчання від особистісно-професійних якостей викладача активно досліджуються у закордонній та вітчизняній науковій думці. Науковцями М. Бьорнерт-Рінглеб, Г. Казале, К. Хілленбрад[5] зазначається, що неготовність викладачів, до впровадження дистанційної освіти представляються потенційними ризиками для успішного впровадження цифрового навчання.

Дослідниками з Південної Кореї Н.Кім, Ші.Ю. [6] досліджувався структурний взаємозв'язок між мотивацією викладачів, середовищем, та результативністю дистанційної освіти. Вплив особистісних якостей викладачів на результативність дистанційної освіти відзначається і у дослідженнях Т. Гальцевої [7] результати яких свідчать, що вмотивованість, самоефективність може підвищити академічний та соціально-емоційний розвиток як здобувачів освіти так і викладачів. С. Кравець[3], Т.Кобилянська [8] та інші здатність до ефективної діяльності викладачів в умовах дистанційної освіти, розкривають через таку особистісну якість, як готовність, яка складається з мотиваційно-ціннісного, когнітивного, операційно-діяльного та оцінного компонентів. В

такому контексті готовність до діяльності розглядається як особистісне утворення, ядром якого є позитивні установки, мотиви в засвоєнні певної професії, а також професійно важливі риси характеру та здібності, сукупність знань, умінь і навичок та певний досвід їх застосування, що забезпечують здатність визначати оптимальні способи діяльності. Через категорію готовності до діяльності розглядають ефективність дистанційної освіти, у зв'язку з формуванням, розвитком і вдосконаленням психічних процесів, станів, властивостей, необхідних для успішного виконання діяльності.

Останнім часом феномен дистанційного навчання досліджується з соціально-філософської точки зору у контексті його впливу на соціокультурні процеси, що відбуваються у суспільстві; даною проблематикою займаються Абакумова О [99], Шабаєва А. [10] та ін. Таким чином, підходи до реалізації дистанційного навчання, проблеми та перспективи його впровадження давно та активно вивчаються як закордоном так і в Україні. Однак, незважаючи на існуючі наукові дослідження, слід зазначити, що більшість наукових праць стосуються питань організації та методів навчання, все ж таки, малодослідженими залишаються питання впливу особистісних якостей викладачів на ефективність онлайн навчання.

Отже, дослідження присвячені проблемі визначення особистісно-професійних якостей викладачів, які впливають на ефективність дистанційного навчання у період як стрімкого переходу в онлайн формат, так і в період воєнного стану залишаються нечисельними. Слід зазначити, що більшість вітчизняних досліджень стосується онлайн навчання в до пандемічний період, коли дистанційна форма навчання виступала у якості доповнення очного форми.

Мета статті – визначити, які саме особистісно-професійні якості викладачів впливають на результативність дистанційного навчання.

© Українська інженерно-педагогічна академія

© ГО «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

© Шемигон Н.

Результати дослідження

Метою дослідження було виявлення факторів пов'язаних з особистістю викладача, що впливають на ефективність дистанційного навчання. Питаннями професійної результативності викладацького складу розглядається з точки зору складових. Так, мотивацію як важливу складову професійної результативності розглядають у багатьох дослідженнях. С.Хромалік, Т. Кошалка [11] вказують, що мотивація студентів та викладачів є важливим факторами, які впливають на ефективність дистанційної освіти. Дійсно, дистанційна освіта висуває високі вимоги до мотиваційної складової особистості викладача, оскільки саме від мотивації залежить як здатність ефективно здійснювати супровід дистанційного навчання для студентів, так і прагнення забезпечувати високу якість онлайн навчання.

В цілому мотивація впливає на те чи в повному обсязі використовуються всі можливості дистанційного навчання викладачем. Маємо припущення, що саме рівень мотивації викладача може впливати на якість дистанційної освіти.

Згідно з концепцією мотивації у самому загальному вигляді мотив або мотивація це стимули, що спонукають людину до певних дій. Мотивація включає в себе потреби, мотиви, інтереси, установки, емоції, норми цінності. Виокремлюють чотири структурних компонента мотивації: задоволення від самого процесу діяльності, значущість для особистості безпосереднього результату діяльності, мотивуюча сила нагороди за діяльність, примусовий тиск на особистість. Перший та другий компоненти виявляють орієнтацію на саму діяльність, виступаючи внутрішніми компонентами по відношенню до діяльності, а третій та четвертий фіксують зовнішні (негативні або позитивні по відношенню до діяльності) фактори впливу. Внутрішні мотиви призводять до зміни зовнішніх умов та обставин. Відповідно, якщо внутрішніми мотивами

© Українська інженерно-педагогічна академія

© ГО «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

© Шемигон Н.

викладача є потреба в професійному самовдосконаленні та якісному здійсненні своїх професійних функцій котрі є елементом професійно-ціннісних орієнтацій, то відбувається зміна зовнішньої ситуації, що проявляється в діяльності, спрямованій на оволодіння професійними якостями та втіленням їх у своїй діяльності. Зовнішніми мотивами по відношенню до викладача виступає, наприклад, підтримка адміністрацією закладу заохочення проходження курсів підвищення кваліфікації, грошові премії за розробку найкращих дистанційних курсів.

З точки зору психологічного підходу мотивація визначає психологічну готовність до діяльності, яка розглядається як особистісне утворення, ядром якого є позитивні установки, мотиви в засвоєнні певної професії, а також професійно важливі риси характеру та здібності, сукупність знань, умінь і навичок та певний досвід їх застосування, що забезпечують здатність визначати оптимальні способи діяльності[12]. **Ошибка! Источник ссылки не найден.**]

Дослідники М. Хунг, М.Чоу, С.Чен, З Оун, [12] розглядають мотивацію, як синонім самоефективності, як «потребу робити щось із цікавістю та насолодою». Таким чином, професійна мотивація складається з цілісної структури внутрішніх (направлених на процес та результат) та зовнішніх (направлених на нагороду та уникнення покарання) мотивів, які впливають на професійну поведінку.

Наступним фактором, що може впливати на якість здійснення викладання в умовах дистанційного навчання виступає самоефективність. Термін самоефективність запроваджений американським дослідником А.Бандурою [13]. Вчений розглядає самоефективність як впевненість особистості у тому, що вона здатна отримувати конкретні результати та досягати певних цілей. Згідно з концепцією самоефективності А.Бандури високий рівень самоефективності може спонукати людей приймати виклики, вірити у те що вони можуть подолати

труднощі, на противагу низькому рівню самоефективності. Крім того вчений пов'язує рівень самоефективності та мотивації, зазначаючи, що самоефективність впливає на когнітивні та мотиваційні процеси та може відігравати центральну роль у прогнозуванні поведінки. Існує достатня кількість досліджень присвячених самоефективності у діяльності, які доводять що викладачі з високою самоефективністю виявилися більш гнучкими і готовими досліджувати нові методи викладання. Така поведінка може позитивно впливати на рівень залученості учнів у процес навчання [5]. Дослідниці Верещагіна Т. та Лященко О. доводять, що самоефективність викладача впливає на реалізацію інноваційного навчання, коли викладачі з більш високим почуттям самоефективності схильні частіше застосовувати конструктивістські підходи до викладання.[14]

Відповідно, рівень мотивації та самоефективності викладача впливає і на його рівень активності під час онлайн взаємодії, що в свою чергу, впливає і на вмотивованість студентів, і, як наслідок, на ефективність дистанційного навчання і цілому. Так дослідники С. Юе, І. Бйорк, Р.Бйорк [15] вивчали, як безпосереднє спілкування з викладачем впливає на якість дистанційного навчання студентів. Відзначено, що у продуктивному дистанційному навчанні викладач задає напрямок і всю освітню програму будує на посиленні мотивації студентів. Така активна позиція викладача, на думку дослідників сприяє розвитку когнітивних вмінь студентів (здатність застосовувати засоби та технології при виконанні певних завдань), метакогнітивних вмінь (здатність до виконавчих процесів – планування, керування й оцінювання навчального завдання) і соціоафективні.

Схожі висновки містяться у дослідженні Н.Сасон, А.Келлерман, – науковці проаналізували питання, пов'язані зі взаємодією студентів та викладачів в умовах дистанційної освіти, і те від яких якостей викладачів залежить ефективність

© Українська інженерно-педагогічна академія

© ГО «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

© Шемигон Н.

дистанційні освіти [16]. Автори відзначили важливість активної позиції викладача під час онлайн взаємодії, педагогічного супроводу дистанційного навчання. Отже, в цілому мотивація впливає на те чи в повному обсязі використовуються всі можливості дистанційного навчання викладачем.

Таким чином, можемо припустити, що високий рівень самоефективності викладачів може підвищити академічні успіхи та соціально-емоційний розвиток здобувачів освіти. Відповідно мотивація та самоефективність, як професійно-особистісні якості, можуть визначати готовність викладача ефективно використовувати ресурси та можливості дистанційної освіти. Оскільки мотиви впливають на наміри використовувати ресурси дистанційні освіти в повному обсязі, на ставлення до онлайн освіти. Самоефективність, в свою чергу, впливає на такі суб'єктивні показники як впевненість у своїх професійних можливостей, здатність опановувати нові виклики, що виникають у професії.

З метою визначення яким чином фактори, що пов'язані з викладачем (такі як мотивація та самоефективність) впливають на ефективність дистанційного навчання, було проведено дослідження рівня самоефективності та мотивації викладачів ПТН, що проходили курси підвищення кваліфікації в УПА.

Дослідження самоефективності викладачів у дистанційному навчанні здійснювалося за допомогою шкали визначення самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема що складається з десяти пунктів, адаптованою українською мовою І. Галецькою [17]. Крім того, питання шкали були адаптовані до визначення самоефективності саме у дистанційній освіті. Вибірку дослідження склали 150 викладачів загальноосвітніх та професійно-технічних закладів освіти, щ проходили курси підвищення кваліфікації. Більша половина учасників (62%) є викладачами закладів ПТО. Збір даних відбувався через Google форми. У даній шкалі було модифіковано питання відповідно до мети дослідження, що не

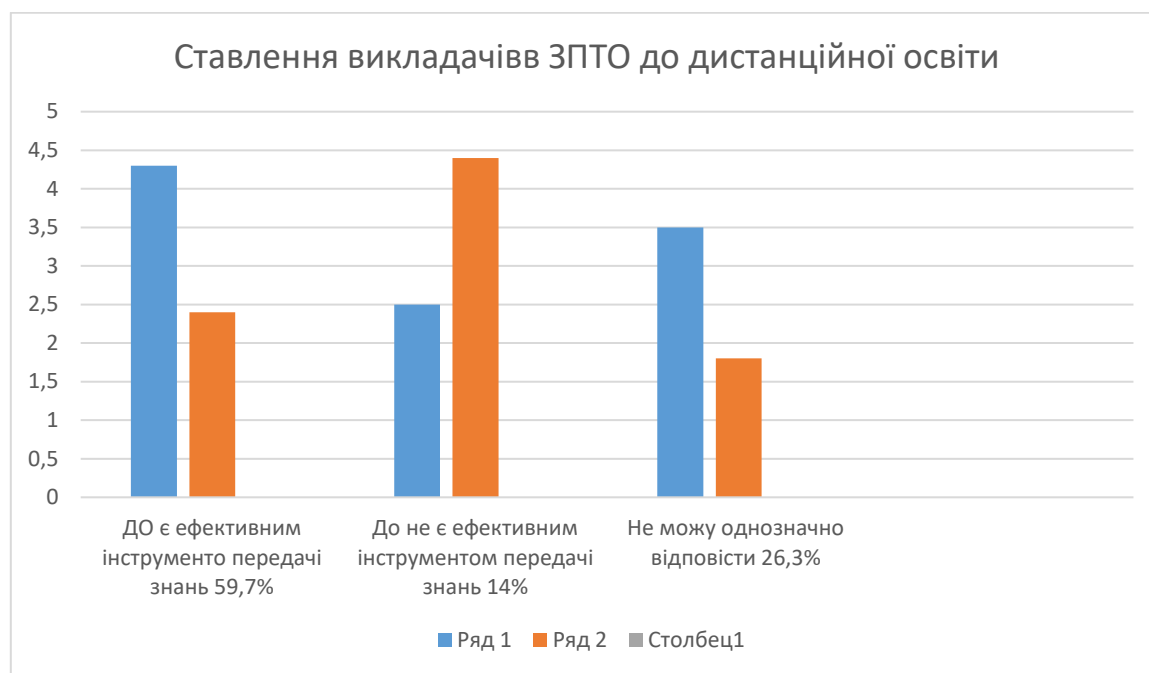

вплинуло на надійність за внутрішньою узгодженістю. Викладачам пропонували оцінити різні напрямки їх самоефективності у запровадженні дистанційного навчання, наприклад: «Я відчуваю впевненість, що зможу опанувати *нові можливості дистанційної освіти*», «Я зможу донести учням інформації у дистанційному форматі» впоратися з труднощами у дистанційному завданні», «Я опанував(ла) різноманітних засобів для організації дистанційного навчання - Сайт навчального закладу, GoogleClassroom, Moodle та інші» за чотирьох бальною шкалою.

Рівень мотивації до використання дистанційної освіти визначали за допомогою ставлення до дистанційної освіти. Ставлення викладачів до дистанційної освіти визначалося за наступними питаннями: «Чи є зручною для вас дистанційна освіта», «Наскільки ефективною є дистанційна освіта у порівнянні з традиційною освітою?»

Також перевірили рівень підтримки з боку закладу вищої освіти, вважаємо що результати за цим опитуванням можуть впливати на рівень самоефективності та мотивації в повному обсязі, та відповідно, використовувати всі можливості дистанційного навчання. Підтримка оцінювалася за двома напрямками: підтримка з боку адміністрації закладу та технічна підтримка, наприклад: «Я отримую методичні поради, щодо використання технічних ресурсів та можливостей ДО», або «Адміністрація закладу сприяє навчання викладацького складу використовувати дистанційну освіту». Викладачів просили оцінити рівень підтримки за п'ятибальною шкалою.

Опитування, щодо ставлення викладачів до дистанційної освіти свідчить, що більше половини опитаних 59,7% вважають дистанційну освіту зручним інструментом передачі знань (рис 1).

Рис 1. ставлення викладачів до дистанційної освіти

Отримані результати, показують, що на третій рік використання дистанційного навчання викладачі отримали необхідний досвід викладання онлайн. Згідно з аргументами, що були висунуті А. Бандурою [13] найважливішою основою розвитку самоефективності є досвід. До пандемії COVID-19 дистанційна освіта у закладах вищої освіти або доповнювала очну освіту або взагалі не використовувалася, зараз викладачі мають змогу вдосконалювати свої навички користування ресурсами дистанційної освіти, і, головне, бачать необхідність такого досвіду, оскільки онлайн освіта в умовах війни є єдиною альтернативою для здобуття освіти. Що впливає на мотивацію застосовувати її, як наслідок на ефективність.

У той же час 26,3 відсотки опитаних викладачів не змогли однозначно відповісти на питання, щодо зручності дистанційної освіти, як інструменту передачі знань.

Відповідаючи на питання: «Наскільки ефективною є дистанційна освіта у порівнянні з традиційною освітою?» викладачі зазначали, що у порівнянні з очною освітою онлайн навчання має обмежені можливості для передачі практичних професійних навичок. Відповіді на питання щодо ефективності дистанційної освіти у порівнянні з традиційною освітою мають зовсім іншу динаміку викладачі вказували на неможливість ефективно передати практичні навички студентам виключно засобами дистанційного навчання.

Наступним напрямком вивчення була підтримка з боку адміністрації закладу освіти. Перша група питань була спрямована на виявлення проблем з організацією та забезпеченням дистанційного навчання у закладі освіти. Визначено що частина викладачів мала певні труднощі з організацією дистанційного навчання та потребувала підтримки у цьому питанні з боку адміністрації закладу.

Респондентам було запропоновано проранжувати підтримку з боку дирекції закладу освіти. Були отримані наступні результати 18% респондентів вказала, що мали самотійно розбиратися, яким чином організувати та забезпечити дистанційне навчання. Другу позицію серед опитуваних посідають відповіді, що адміністрація закладу не надає чітких інструкції та достатніх знань щодо використання онлайн інструментів, навчальних платформ для організації групової роботи, відео конференцій – 29% відповідно. Викладачів, відзначили, що потребують супроводу під час проведення дистанційного навчання, бо погано володіють та не вміють ефективно використовувати онлайн ресурси. Перевірка за коефіцієнтом Пірсона виявила наявність позитивної кореляції +1 між сприятливим ставленням до дистанційної освіти та підтримкою з боку дирекції закладу освіти. Викладачі, які мали та мають підтримку щодо впровадження дистанційної освіти показують і сприятливе ставлення до онлайн навчання – 53%.

© Українська інженерно-педагогічна академія

© ГО «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

© Шемигон Н.

Вказані результати свідчать, що підтримка дистанційного навчання з боку адміністрації закладу освіти є важливим параметром не тільки втілення дистанційної освіти, але й мотивації викладачів та значно впливає на рівень самоефективності, що також підтверджують останні дослідження [5], [12]. Допомога з боку адміністрації закладу (наполегливість у питанні запровадженні платформ для дистанційної освіти, розробка методичних рекомендацій, заохочення до участі у курсах підвищення кваліфікації, супровід дистанційної освіти комп'ютерними відділами закладу) є важливим фактором впровадження дистанційного навчання. Очевидно, що керівники закладів освіти відіграють важливу роль у запровадженні інновацій, передових освітніх тенденцій та формуванні ставлення до дистанційної освіти. Важливо, що мотиваційна структура особистості може змінюватися в процесі життя в залежності від потреб, які є головними на тому чи іншому етапі життя. Як внутрішні мотиви призводять до зміни зовнішніх умов та обставин. Так і зовнішні мотиви призводять до зміни внутрішніх потреб. Відповідно, зовнішні мотиви – підтримка адміністрацією перенавчання, висунення вимог з оволодіння технологіями онлайн навчання, наявність спеціалістів супроводу дистанційного навчання впливає на готовність діяти. Виникає потреба в оволодінні професійними знання, формуються професійно-особистісні якості, які спрямовані на оволодіння відповідними вміннями та втілення їх у своїй діяльності.

Ще одним напрямком вивчення було вивчення самоефективності особистості викладача у структурі професійно-особистісних якостей, як чинника що впливає на результативність у дистанційній освіті, було перевірено дані пов'язані з результатами по шкалі самоефективності у дистанційній освіті. Результати показали, що викладачі, які мають високі результати по шкалі

самоефективності не мають труднощів з використанням різноманітних засобів для організації дистанційного навчання – сайт навчального закладу, GoogleClassroom, Moodle та інші, оптимально використовують час для підготовки до занять, використовували різноманітні види занять, не мали проблеми з наповненням дистанційного курсу робочими матеріалами. Також виявлено взаємозв'язок між позитивним ставленням до дистанційної освіти та рівнем самоефективності викладача. Це свідчить про те, що ці показники мають значний вплив на ефективність навчання у дистанційній формі. Чим краще викладачі ознайомлені з можливостями дистанційної освіти тим зручнішою вона для них стає. Викладачі таким чином, отримують впевненість у своїх можливостях опанувати нові інструменти дистанційної освіти, що є підставою самоефективності.

Слід, також, відзначити ще одну особливість яка впливає на самоефективність викладачів у дистанційному навчанні, це рівень підтримки з боку адміністрації закладу. За даним параметром, теж відзначаємо взаємозалежність рівня підтримки та рівня самоефективності викладачів. Коли виникає невідповідність між компетенціями викладача та вимогами цифрового навчання, адміністрація закладу можуть виступати у якості зовнішніх регуляторів (наприклад, пропонувати допомогу, створювати технічні відділи супроводу і.д.) Вище зазначалося, що допомога з боку адміністрації закладу сприяє мотивації викладачів до здійснення онлайн навчання, теж саме спостерігаємо у випадку самоефективності у дистанційній освіті. Звідси показники по підтримці з боку адміністрації закладу теж співвідносяться зі заставленням до дистанційної освіти та самоефективності.

Висновки. Таким чином, ефективність дистанційної освіти залежить від професійно-особистісних якостей викладачів, що передбачає певну мотиваційну

© Українська інженерно-педагогічна академія

© ГО «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

© Шемигон Н.

спрямованість та високий рівень самоефективності. Аналіз опитування викладачів дозволив виявити очікувані особливості на різних рівнях. Так, виявлено що відношення до дистанційної освіти, як і підтримка адміністрацією закладу онлайн освіти прямо впливає на мотивацію та самоефективність викладачів в онлайн навчанні. Отже, мотиваційна спрямованість та самоефективність визначається комплексом зовнішніх (підтримка адміністрацією закладу) та внутрішніх чинників (ставлення до дистанційної освіти), які в підсумку визначають ставлення до онлайн освіти та її інструментів.

Перспективи подальших досліджень. Дослідження було зосереджено на професійно-особистісних якостях викладачів самоефективності та мотивації. Існують варіанти розгляду інших змінних, що впливають на ефективність дистанційної освіти, це особистісні якості студентів, та якість організації дистанційної освіти у закладі вищої освіти (доступ до необхідних матеріалів, якість технічного обладнання, швидкість мережі Інтернет). Дослідження додаткових факторів дасть можливість отримати більш ґрунтовні результати, що враховують всі чинники, які впливають на ефективність дистанційного навчання.

Використана література:

1. Державна служба якості освіти України. Аналітична довідка щодо тенденцій організації дистанційного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти в умовах карантину у 2020/2021 навчальному році. URL: <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/> (дата звернення: 21.08. 2022)
2. Rachel L. Bradley, L. Browne Blaine, and Heather M. Kelley, Examining the Influence of Self-Efficacy and Self-Regulation in Online Learning, *College Student Journal*. 2017. Vol.51, (4). pp. 518–530. URL: <https://www.researchgate.net/profile/Rachel-Bradley-/publication/325743793> . (дата звернення: 12.06. 2022).
3. Кравець С. Суть і компоненти готовності педагогів до впровадження дистанційного навчання кваліфікованих робітників. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709017/1/Стаття.pdf> (дата звернення: 15.09. 2022)

4. Блохіна І. Москаленко О. Роль і місце професійно значущих якостей викладача в процесі дистанційної форми навчання. URL:<https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/40595/1/APP-2021> (дата звернення: 21.09. 2022).
5. [Moritz Börnert-Ringleb](#), [Gino Casale](#), [Gino Casale](#), “What predicts teachers’ use of digital learning in Germany? Examining the obstacles and conditions of digital learning in special education”. *European Journal of Special Needs Education*. 2021. Vol.36:1, pp. 80-97. URL: <https://doi.org/10.1080/08856257.2021.1872847>. (дата звернення: 4.09. 2021).
6. Hye-Sook Kim, Shin-Bok Yu, Structural relationship among environment, motivation, engagement and transfer of training of teachers in distance education. *Korean Educational Development Institut*. 2020. pp.221-225. URL: <https://www.kedi.re.kr/eng>(дата звернення: 4.09. 2021).
7. Гальцева Т., “Види самоєфективності особистості: їх характеристика та дослідження”, *Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту : серія Психологічні науки*, Вип. 4, с. 110-114, 2015.
8. Кобилянська Т. Характеристика готовності до професійної діяльності як педагогічної категорії//Т.Кобилянська// Молодь і ринок, №11 – (166),2018. С.164-169.
9. Абакумова О. Феномен дистанційної освіти в контексті сучасних соціокультурних змін.// Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2011– №2(32). – с. 7-10.
- 10.Шабаєва А.М. Філософський аспект особливостей комунікації у дистанційній освіті / А. М. Шабаєва // Грані. – 2013. – №1. – С. 72-75.
- 11.Hromalik C. D., and Koszalka T. A., Self-regulation of the use of digital resources in an online language learning course improves learning outcomes. *Distance Education*. 2018. Vol.39, (4), pp.528–547. doi.org/10.1080/01587919.2018.1520044. URL:<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01587919.2018>. (дата звернення: 18. 09.2021).
- 12.Hung, M., Chou, C., Chen, C., & Own, Z., Learner readiness for online learning: Scale development and student perceptions. *Computers & Education*, 2010. Vol.55, pp. 1080–1090.
- 13.Bandura A. Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. 1977. *Psychological Review*. № 84 (2), pp.191–215.

14. Yue C. L., Bjork E. L., & Bjork R. A., Reducing verbal redundancy in multimedia learning: An undesired desirable difficulty?. *Journal of Educational Psychology*. 2013. №105, pp.266–277.. doi.org/10.1037/a0031971. URL: <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2Fa0031971>. (дата звернення: 18.05. 2021).
15. Sason Nava, Kellerman Avichai. Eacher-student interaction in distance learning in emergency situations. 2021. Vol.20, P.489-500. URL: <http://www.jite.org/documents/Vol20/JITE-Rv20p479-501Sason7621.pdf> (дата звернення: 18. 09.2022).
16. Галецька І.І. Самоефективність у структурі соціально психологічної адаптації. *Вісн. Львів. ун ту., Сер. філос. Науки*. 2003. Вип. 5. С 433-442.

References:

1. Derzhavna sluzhba yakosti osvity Ukrainy. Analitychna dovidka shchodo tendentsii orhanizatsii dystantsiinoho navchannia u zakladakh fakhovoi peredvyshchoi ta vyshchoi osvity v umovakh karantynu u 2020/2021 navchalnomu rotsi [Analytical information on trends in the organization of distance learning in institutions of professional higher and higher education in quarantine in the 2020/2021 academic year]. URL: <https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2021/05/> (data zvernennia: 6.07. 2021) [in Ukrainian].
2. Rachel L. Bradley, L. Browne Blaine, and Heather M. Kelley. (2017). Examining the Influence of Self-Efficacy and Self-Regulation in Online Learning. *College Student Journal*. Vol.51 (4), pp. 518–530. URL: <https://www.researchgate.net/profile/Rachel-Bradley->. (data zvernennia: 12.0 6. 2022) [in English].
3. Kravets S.(2020) Sut i komponenty hotovnosti pedahohiv do vprovadzhennia dystantsiinoho navchannia kvalifikovanykh robitnyki [The essence and components of teachers' readiness to implement distance learning for skilled workers] URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709017/1/Стаття.pdf> (data zvernennia: 15.09. 2022) [in Ukrainian].
4. Blokhina I. Moskalenko O. (2021) Rol i mistse profesiino znachushchykh yakosteï vykladacha v protsesi dystantsiinoi formy navchannia [The role and place of

- professionally significant qualities of the teacher in the process of distance learning]. URL:<https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/40595/1/APP-2021> (data zvernennia: 21.09. 2022). [in Ukrainian].
5. Moritz Börnert-Ringleb, Gino Casale, Gino Casale (2021). "What predicts teachers' use of digital learning in Germany? Examining the obstacles and conditions of digital learning in special education. *European Journal of Special Needs Education*, Vol.36:1, p. 80-97. 2021. URL: <https://doi.org/10.1080/08856257.2021.1872847>. (data zvernennia:4, 2021 [in Englis]
  6. Hye-Sook Kim, Shin-Bok Yu (2020). Structural relationship among environment, motivation, engagement and transfer of training of teachers in distance education. *Korean Educational Development Institut.* pp.221-225. URL: [https://www.kedi.re.kr/eng\(data zvernennia: 4.09. 2021](https://www.kedi.re.kr/eng(data zvernennia: 4.09. 2021)) [in English]
  7. Haltseva T. (2015). Vydy samoefektyvnosti osobystosti: yikh kharakterystyka ta doslidzhennia. [Types of self-efficacy of the individual: their characteristics and research]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzh. un-tu : seriia Psykholohichni nauk.* Vyp. 4, S. 110-114. [in Ukrainian].
  8. Kobylanska T.(2018) Kharakterystyka hotovnosti do profesiinoi diialnosti yak pedahohichnoi katehorii [Characteristics of readiness for professional activity as a pedagogical category], *Molod i rynek [Youth and the market]*, no1, pp.164-169.
  9. Abakumova O. (211) Fenomen dystantsiinoi osvity v konteksti suchasnyksotsiokulturnykh zmin [The phenomenon of distance education in the context of current socio-cultural changes.], *Visnyk NTUU «KPI». Filosofiia. Psykholohiia. Pedahohika* [Bulletin of NTUU "KPI". Philosophy. Psychology. Pedagogy], vol. 32, no 2, pp. 7-10. [in Ukrainian]
  10. Shabaieva A.M.(2013) Filosofskyi aspekt osoblyvostei komunikatsii u dystantsiinii osviti [Philosophical aspect of the peculiarities of communication in distance education], *Hrani.* [Fasec], no 1, pp. 72-75. [in Ukrainian]
  11. Hromalik C. D., and Koszalka T. A., (2018) Self-regulation of the use of digital resources in an online language learning course improves learning outcomes. *Distance Education..* Vol.39, (4), pp.528–547. doi.org/10.1080/01587919.2018.1520044. URL:<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01587919.2018>. (data zvernennia: 18. 09.2021). [in English]

12. Hung, M., Chou, C., Chen, C., & Own, Z. (2010) Learner readiness for online learning: Scale development and student perceptions. *Computers & Education*, Vol.55, pp. 1080–1090. [in English]
13. Bandura A. Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. (1977). *Psychological Review*. № 84 (2), pp.191–215. [in English]
14. Yue C. L., Bjork E. L, & Bjork R. A. (2013). Reducing verbal redundancy in multimedia learning: An undesired desirable difficulty?. *Journal of Educational Psychology*. №105, pp.266–277.. doi.org/10.1037/a0031971. URL: <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2Fa0031971>. (data zvernennia: 18.05. 2021).
15. Sason Hava, Kellerman Avichai. Eacher-student interaction in distance learning in emergency situations. 2021. Vol.20, pp.489-500. URL: <http://www.jite.org/documents/Vol20/JITE-Rv20p479-501Sason7621.pdf> (data zvernennia: 18. 09.2022).
16. Haletska I. (2003). Samoefektyvnist u strukturi sotsialno psykhologichnoi adaptatsii. [Self-efficacy in the structure of social and psychological adaptation]. *Visn. Lviv. un tu., Ser. filos. Nauky*. Vyp. 5, pp. 433-442. [in Ukrainian]

NATALIA SHEMIHON

Candidate of Sciences (Pedagogical),
Associate Professor of the
Department of pedagogy, methodology and
management of education
Ukrainian Engineering and Pedagogical
Academy, Kharkiv,

PERSONAL AND PROFESSIONAL QUALITIES OF THE TEACHER AND THEIR IMPACT ON THE QUALITY OF DISTANCE EDUCATION

The article examines the influence of personal and professional qualities of teachers on the effectiveness of distance education. It has been noted that with the start of military operations on the territory of Ukraine, since February 2022, distance education has become the only possible form of education in most regions. The institutional separation and establishment of distance education as an independent area has accelerated. At the same time, issues regarding the factors that ensure the quality of this form of education have arisen.

In the study, the professional and personal qualities of the teaching staff of educational establishments have been considered among the key factors affecting the quality of distance education. The following components of teachers' professional and personal qualities - motivation and self-efficacy – have been analyzed as factors that can determine the teacher's readiness to effectively use the resources and opportunities of distance education.

A study was conducted on the level of self-efficacy and motivation of teachers who had advanced training courses at the Ukrainian Engineering Pedagogic Academy. The study of the self-efficacy of teachers in distance learning was carried out using a self-efficacy scale modified according to the needs of the study. The level of motivation to use distance education was determined by the attitude towards distance education. The level of support for online learning from the administration of educational establishments and its possible influence on the level of motivation and self-efficacy of teachers was also studied.

It has been found that more than half of the respondents, 59.7%, consider distance education as a convenient means of transferring knowledge. The Pearson's correlation coefficient test has revealed the existence of a +1 positive correlation between the favorable attitude towards distance education and support from the management of the educational establishment. Teachers who had and have support for the implementation of distance education have also shown a favorable attitude to online learning - 53%.

The data related to self-efficacy scores and the level of support from the administration of the higher education institution have been verified. The results have shown that the higher the level of support of the distance learning by the administration of educational institution, the higher the self-efficacy of teachers.

Keywords: distance education, professional and personal qualities of teachers, motivation, self-efficacy.